

PRZYRODA – KLASA 4

Przedmiotowe zasady oceniania

Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów z przyrody

Formami sprawdzania umiejętności na lekcjach przyrody są:

- wypowiedzi ustne, powtórzeniowe podsumowujące określone przez nauczyciela partie materiału
- wypowiedzi ustne bieżące z lekcji lub materiału obejmującego trzy ostatnie lekcje
- wypowiedź pisemna krótka 10 – 15 min., tzw. kartkówka
- wypowiedź pisemna długa 45 min., tzw. sprawdzian
- zadanie domowe
- umiejętności praktyczne
- praca w grupach
- prace dodatkowe i aktywność

WYPOWIEDZI USTNE POWTÓRKOWE (maksymalnie 8 punktów)

Umiejętności poddawane ocenie:

- wiedza
- poprawność posługiwania się słownictwem związanym z przedmiotem
- logika wypowiedzi
- stopień samodzielności wypowiedzi
- zastosowanie wiedzy w praktyce
- odczytywanie informacji przedstawionych w różnej formie (tabela, wykres, rysunek, schemat)

8 pkt

- biegle omawia zagadnienia i pojęcia omawiane na lekcji
- wykazuje się dużą wiedzą z zakresu omawianego zagadnienia
- wnioskuje w sposób prawidłowy
- stosuje zdobytą wiedzę w praktyce podając różne przykłady
- odczytuje prawidłowo informacje z tabeli, wykresu, schematu
- selekcjonuje i analizuje informacje

7 pkt

- wykazuje się znajomością zagadnień i pojęć omawianych na lekcji
- wykazuje znajomość treści z zakresu omawianego zagadnienia, które go szczególnie interesują
- wnioskuje w sposób prawidłowy, jeżeli zostanie naprowadzony przez nauczyciela
- dla uzasadnienia swojej wypowiedzi posługuje się tylko typowymi przykładami z życia codziennego
- z pomocą nauczyciela odczytuje informacje przedstawione w różnej formie

6 pkt

- zna większość zagadnień i pojęć omawianych na lekcji
- orientuje się w najważniejszych problemach
- pod kierunkiem nauczyciela uzasadnia swoją odpowiedź opierając się wyłącznie na przykładach podanych na lekcji.

5 pkt

- zna podstawowe pojęcia i zagadnienia omawiane na lekcji
- orientuje się w najważniejszych problemach
- pod kierunkiem nauczyciela uzasadnia swoją odpowiedź, ale nie potrafi podać odpowiedniego przykładu z życia.

4 pkt

- wyjaśnia znaczenia ważnych pojęć i zagadnień omawianych na lekcji
- przy dużej pomocy nauczyciela i kolegów odtwarza wnioski i argumenty podane przez nich

- odwzorowuje przykłady z życia, (tylko te, które zostały zaprezentowane wcześniej przez nauczyciela i kolegów).

3 pkt

- sporadycznie wykazuje się wiadomościami przewidzianymi w podstawie programowej
- nie zna podstawowych pojęć, zagadnień z podręcznika i omawianych na lekcji
- wypowiedzi są krótkie, z dużymi brakami logicznymi

2 pkt

- sporadycznie wykazuje się niektórymi wiadomościami przewidzianymi w podstawie programowej
- odpowiedź krótka, treści przekazywane są chaotycznie, najczęściej w formie wypowiedzi jednowyrazowych
- nawet przy dużej pomocy nauczyciela nie potrafi odtworzyć informacji, wyciągnąć wniosków i podać przykładów.

1 pkt

- wiadomości są fragmentaryczne, opierające się na podpowiedzi kolegów
- odpowiedź chaotyczna, najczęściej niezwiązana z zadaniem pytaniem

0 pkt-uczeń nie udziela odpowiedzi

Uczeń za odpowiedź ustną powtórkową może uzyskać dodatkowo 2 punkty, jeżeli:

- opisuje wszystkie pojęcia i zagadnienia omawiane na lekcji
- jego wiedza i umiejętności wykraczają poza zagadnienia poruszane na lekcji
- samodzielnie, w sposób jasny i precyzyjny formułuje swoje myśli
- posługuje się poprawnym językiem naukowym
- stosuje z dużą swobodą zdobytą wiedzę w praktyce
- podaje liczne przykłady opierając się na własnych obserwacjach i literaturze popularnonaukowej
- sprawnie odczytuje informacje z tabeli, wykresu, rysunku, schematu

- dostrzeża, formułuje i rozwiązuje problemy

ODPOWIEDZI USTNE BIEŻĄCE (maksymalnie 5 punktów)

umiejętności poddawane ocenie:

- poprawność merytoryczna wypowiedzi
- logika wypowiedzi
- poprawne słownictwo
- umiejętność podania adekwatnych przykładów
- umiejętność analizy schematów, diagramów, rysunków
- umiejętność kojarzenia i wyciągania wniosków

5 pkt

- wykracza poza treści omawiane na lekcjach
- samodzielnie, w sposób jasny i precyzyjny formułuje swoje myśli
- posługuje się bogatym, poprawnym językiem naukowym
- dyskutuje, używając poprawnych merytorycznie argumentów
- rozwiązuje problemy w sposób twórczy
- z dużą swobodą stosuje zdobytą wiedzę w praktyce

4 pkt

- dobrze zna i rozumie zagadnienia omawiane na lekcji
- przy minimalnej pomocy nauczyciela, w sposób jasny i precyzyjny formułuje swoje myśli, wyciąga logiczne wnioski, analizuje,
- porównuje i rzeczowo argumentuje
- posługuje się poprawnym językiem naukowym
- samodzielnie wykorzystuje zdobytą wiedzę w działaniach praktycznych
- posiada dużo dodatkowych informacji świadczących o zainteresowaniu przedmiotem

3 pkt

- w stopniu zadawalajacym zna i rozumie zagadnienia poruszane na lekcji
- przekazuje treści, które go szczególnie interesują
- wnioskuje w sposób prawidłowy, jeśli zostanie w niewielkim stopniu naprowadzony przez nauczyciela
- posługuje się w miarę poprawnym językiem naukowym
- dla uzasadnienia swojej odpowiedzi stosuje typowe przykłady z życia codziennego
- z pomocą nauczyciela interpretuje diagramy, wykresy itp.

2 pkt

- zna podstawowe wiadomości omawiane na lekcji
- przy dużej pomocy nauczyciela i kolegów odtwarza wnioski i argumenty podane przez nich
- odwzorowuje przykłady z życia (tylko te, które zostały zaprezentowane na lekcji)
- odpowiedzi są krótkie, z lukami logicznymi

1 pkt

- wyjaśnia najważniejsze pojęcia i zagadnienia
- jego odpowiedzi są krótkie, przekazywane chaotycznie, najczęściej jednowyrazowe
- nawet przy dużej pomocy nauczyciela nie potrafi odtworzyć informacji, wyciągnąć wniosków, podać przykładów
- przy dużej pomocy nauczyciela odwzorowuje zaprezentowane przez innych rozwiązania, problemy i zadania

0 pkt

- uczeń nie udziela odpowiedzi, nawet przy dużej pomocy nauczyciela

WYPOWIEDZI PISEMNE:

KARTKÓWKA – do 10 pkt

Ilość możliwych do zdobycia punktów jest ustalana każdorazowo przez nauczyciela

Umiejętności poddawane ocenie:

- poprawność merytoryczna
- logika wypowiedzi
- poprawne słownictwo
- umiejętność podania adekwatnych przykładów
- umiejętność analizy schematów, diagramów, rysunków
- umiejętność kojarzenia i wyciągania wniosków

SPRAWDZIAN – do 30 pkt

Ilość punktów możliwych do uzyskania jest ustalana przez nauczyciela każdorazowo i podawana do wiadomości uczniom na tydzień przed planowanym sprawdzianem. Uczeń za sprawdzian może uzyskać dodatkowe punkty, jeżeli wykazał się wiadomościami i umiejętnościami wykraczającymi poza podstawę programową. Ilość punktów dodatkowych określa nauczyciel.

Umiejętności poddawane ocenie:

- wiedza
- poprawność posługiwania się językiem biologicznym
- logika wypowiedzi
- stopień samodzielności wypowiedzi
- zastosowanie wiedzy w praktyce
- odczytywanie informacji przedstawionych w różnej formie (tabela, wykres, rysunek, schemat)
- rozwiązywanie problemów

PRACA DOMOWA (maksymalnie 10 punktów)

Umiejętności poddawane ocenie:

- wiedza merytoryczna

- wkład pracy
- samodzielność wykonania
- wykorzystane źródła informacji
- estetyka pracy

10 pkt

- praca wykraczająca swoim zakresem poza podstawy programowe
- ilustrowana wykresami, fotografiami, modelami, albumami wykonanymi samodzielnie
- praca w pełni samodzielna, logicznie i w sposób wyczerpujący omówiona
- uwzględnia kilka różnorodnych źródeł informacji wskazanych jednoznacznie
- bardzo estetyczna i staranna
- bezbłędna

9 pkt

- praca bardzo bogata w treść, obejmująca wiadomości z poziomu i umiejętności z zakresu oceny bardzo dobrej
- ilustrowana wykresami, fotografiami, modelami, albumami wykonanymi samodzielnie
- praca w pełni samodzielna, logicznie i w sposób wyczerpujący omówiona
- uwzględnia kilka różnorodnych źródeł informacji wskazanych jednoznacznie
- bardzo estetyczna i staranna
- bezbłędna

8 pkt

- praca zgodna z tematem, obejmująca wiadomości i umiejętności z zakresu oceny dobrej
- ilustrowana wykresami, fotografiami, modelami, albumami wykonanymi samodzielnie
- praca samodzielna, logicznie i w sposób właściwy omawia temat
- uwzględnia kilka różnorodnych źródeł informacji wskazanych jednoznacznie
- estetyczna i staranna

- praca bezbłędna

7 pkt

- praca zgodna z tematem praca zgodna z tematem, obejmująca wiadomości i umiejętności z zakresu oceny dobrej
- ilustrowana wykresami, fotografiami, modelami
- praca samodzielna, logiczna
- uwzględnia kilka różnorodnych źródeł informacji wskazanych jednoznacznie
- estetyczna i staranna
- zawiera drobne niejasności

6 pkt

- praca zgodna z tematem, obejmująca wiadomości i umiejętności z zakresu oceny dostatecznej
- ilustrowana wykresami, fotografiami, modelami
- praca samodzielna
- uwzględnia kilka różnorodnych źródeł informacji (nie wskazanych jednoznacznie)
- estetyczna
- zawiera kilka niejasności

5 pkt

- praca w większości poprawna merytorycznie obejmująca wiadomości i umiejętności z zakresu oceny dostatecznej
- zawiera materiały wykonane w większości samodzielnie
- praca uwzględnia kilka źródeł informacji
- praca estetyczna
- praca zawiera błędy

4 pkt

- praca w większości materiału poprawna merytorycznie,
- obejmująca swoim zakresem wymagania z poziomu oceny dopuszczającej
- obszerna, wymagająca sporego wysiłku ze strony ucznia
- w pełni samodzielna i logicznie omówiona
- uwzględniająca różne źródła informacji
- praca w miarę estetyczna
- praca zawiera błędy

3 pkt

- praca w większości poprawna merytorycznie
- obejmująca swoim zakresem wymagania na ocenę dopuszczającą
- praca nie w pełni samodzielna
- uczeń omawiając ją korzysta z pomocy nauczyciela
- praca uwzględnia różne, łatwo dostępne źródła informacji,
- praca mało estetyczna
- praca zawiera błędy

2 pkt

- praca z licznymi błędami merytorycznymi
- nie obejmująca zakres wymagań z poziomu oceny dopuszczającej
- uboga treściowo
- mało przemyślana,
- niesamodzielna,
- uczeń omawia ją z błędami, widoczny brak zrozumienia tematu
- praca oparta na jednym źródle informacji
- mało estetyczna

- praca zawiera liczne błędy

1 pkt

- praca z licznymi błędami merytorycznymi
- nie obejmująca wiadomości z najniższego poziomu wiadomości i umiejętności
- uboga treściowo, o niewielkim wkładzie pracy,
- nieprzemysłana, chaotyczna
- praca niesamodzielna
- niewykorzystująca dostępnych źródeł informacji, nawet podręcznika
- niestarannie wykonana

0 pkt

- brak pracy
- praca nieoddana w terminie

Uczeń za pracę domową może uzyskać dodatkowo 2 punkty jeżeli:

- praca jest bardzo estetyczna, samodzielna,
- zaskakuje pomysłowością,
- widoczny jest duży wkład pracy ucznia,
- uwzględnia różne źródła informacji,
- tematyka wykracza poza treści programowe

UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNE – W TYM DOŚWIADCZENIE (maksymalnie 5 pkt)

Umiejętności poddawane ocenie:

- wykonanie rysunku, schematu, modelu i jego opis,

- przygotowanie i demonstracja prostych doświadczeń,
- przygotowanie prezentacji multimedialnych
- opracowanie dokumentacji doświadczenia

5 pkt

- praca samodzielna,
- logiczna i zgodna z prawdą naukową,
- widoczny duży wkład pracy ucznia i jego pomysłowość,
- estetycznie wykonana
- dokumentacja doświadczenia jest bezbłędna

4 pkt

- praca wykonana samodzielnie
- zgodna z prawdą naukową,
- estetycznie wykonana
- dokumentacja doświadczenia zawiera drobny błąd rzeczowy

3 pkt

- przy pomocy nauczyciela, rodziców, kolegów lub innych osób
- zgodna z prawdą naukową
- dokumentacja doświadczenia zawiera drobne błędy rzeczowe

2 pkt

- przy pomocy nauczyciela, rodziców, kolegów lub innych osób
- dokumentacja doświadczenia zawiera błędy rzeczowe

1 pkt

- praca z błędem merytorycznym, mało estetyczna

0 pkt

- brak pracy w wyznaczonym terminie

Uczeń za umiejętności praktyczne może uzyskać dodatkowo 2 punkty jeżeli:

- praca jest bardzo estetyczna, samodzielna,
- zaskakuje pomysłowością,
- widoczny duży wkład pracy ucznia,
- uwzględnia różne źródła informacji,
- tematyka wykracza poza treści programowe

PRACA W GRUPIE (maksymalnie 5 punktów)

Umiejętności poddawane ocenie:

- strona merytoryczna i estetyczna wykonanej pracy
- wkład w pracę grupy
- umiejętność pracy grupowej

5 pkt

- konsekwentnie wykonuje zadaną pracę,
- przypomina innym członkom grupy o konieczności jej wykonania,
- często wnosi pozytywny wkład w pracę grupy,
- zadaje pytania wyjaśniające w celu poprawienia pracy innych, ma pomysły,
- podnosi poziom uczenia się, wspiera pracę innych,

- udostępnia swoje materiały,
- docenia wkład wnoszony przez innych,
- zachęca do dobrej komunikacji, w grupie,
- często wyraża szacunek dla innych pomysłów i ich autorów.

4 pkt

- konsekwentnie wykonuje zadaną pracę,
- koncentruje się na wyznaczonym zadaniu.
- często wnosi pozytywny wkład w pracę grupy,
- wykonuje wyznaczone zadanie przed czasem,
- dysponuje całością potrzebnego materiału,
- potrafi słuchać innych,
- często chwali wkład innych w pracę grupy, zachęca do dobrej komunikacji,
- odnosi się z szacunkiem do innych, jest zdolny do kompromisu.

3 pkt

- przez większość czasu wykonuje zadaną pracę, czasami odrywa się od niej, znajdując inne tematy do rozmowy, wnosi pewien wkład w pracę grupy,
- czasami nie słucha pomysłów innych lub niezbyt często wnosi swój wkład, ale słucha, wykonuje większość wyznaczonych zadań na czas,
- czasami chwali innych, zachęca do dobrej komunikacji, czasami nie okazuje szacunku innym członkom grupy.

2 pkt

- często odrywa się od zadanej pracy
- często dyskutuje na niezwiązane z nią tematy.-nie wnosi pozytywnego wkładu w pracę grupy i czasami nie słucha pomysłów innych ,
- na czas wykonuje jedynie część wyznaczonej pracy,
- rzadko chwali innych, rzadko wspiera dobrą komunikację,
- rzadko okazuje szacunek innym członkom grupy,

1 pkt

- odrywa od pracy innych członków grupy, rozmawia z członkami innych grup, zajmuje się innymi sprawami,
- oddziałuje negatywnie na pracę grupy,
- pozbawia grupę energii, przeszkadza tym, którzy starają się pracować,

0 pkt

- nie wykonuje zadanej pracy w wyznaczonym czasie,
- nie przynosi potrzebnych materiałów,
- w razie nieobecności nie dostarcza grupie swoich materiałów,
- częste nieobecności uniemożliwiają mu wnoszenie pozytywnego wkładu w pracę grupy,
- „zamyka usta grupie”, całkowicie dominuje w dyskusji, nie dając innym szansy zabrania głosu,
- nigdy nie zawiera kompromisu

PRACE DODATKOWE I AKTYWNOŚĆ:

- Prezentacje multimedialne
- Prace projektowe
- Referaty
- Działania ucznia podejmowane samodzielnie lub na polecenie nauczyciela
- Przeprowadzanie doświadczeń w domu lub szkole i ich dokumentowanie
- Prowadzenie hodowli szkolnych lub domowych i ich dokumentowanie
- Dzielenie się swoją wiedzą z innymi uczniami
- Testy na platformie Moodle i TEAMSACH
- Udział w konkursach przedmiotowych, olimpiadach
- Reprezentowanie klasy, szkoły w imprezach ekologicznych

Za prace dodatkowe podjęte z własnej inicjatywy uczeń może uzyskać punkty dodatkowe. Ich suma nie przekracza 10% wszystkich możliwych do zdobycia punktów.

Uczeń na lekcję przyrody powinien mieć każdorazowo zeszyt i ćwiczenia (o ile takie obowiązują w danym roku szkolnym). Ćwiczenia podlegają ocenie. Brak ćwiczeń nauczyciel odnotowuje w dzienniku skrótem bć .

Informacja zwrotna

1. Uczniowie są zapoznawani z wymaganiami edukacyjnymi i kryteriami oceniania na pierwszej godzinie lekcyjnej z przyrody, natomiast rodzice (lub prawni opiekunowie) na pierwszym zebraniu rodzicielskim.
2. Wymagania i kryteria na poszczególne oceny udostępnione są wszystkim uczniom i rodzicom w pracowni biologicznej, w bibliotece szkolnej i na stronie internetowej szkoły.
3. Oceny są jawne dla uczniów i rodziców (lub prawnych opiekunów), dostępne w dzienniku elektronicznym.
4. Nauczyciel wspiera ucznia w codziennej pracy i w samodzielnym planowaniu rozwoju stosując informację zwrotną, motywuje ucznia do dalszej pracy i nagradza wysiłek ucznia.
5. Prace kontrolne otrzymuje uczeń do wglądu na lekcji, a rodzice w kontaktach indywidualnych i na zebraniach.
6. Nauczyciel informuje uczniów o ocenach bezpośrednio po ich uzyskaniu uwzględniając co uczeń zrobił dobrze, co i w jaki sposób powinien jeszcze poprawić oraz jak ma dalej pracować. Nauczyciel stosuje komentarz ustny do pracy ucznia, umowne znaki graficzne, wykorzystuje informację zwrotną koleżeńską otrzymaną od innego ucznia oraz samoocenę ucznia.
7. Nauczyciel informuje rodziców (lub prawnych opiekunów) o ocenach częściowych, wymaganiach i kryteriach oceniania, aktualnym stanie rozwoju i postępach w nauce, dostarcza informacji o trudnościach ucznia w nauce, o uzdolnieniach ucznia, daje wskazówki do pracy z uczniem, udziela rodzicom/opiekunom prawnym informacji zwrotnej, uwzględniającej mocne i słabe strony ucznia. Informacja zwrotna jest przekazywana ustnie na zebraniach rodzicielskich lub w czasie indywidualnych konsultacji lub przez dziennik elektroniczny. Informacja o grożącej ocenie niedostatecznej klasyfikacyjnej jest przekazywana zgodnie z procedurą WSO.

Prace pisemne są przechowywane w szkole do końca roku szkolnego i udostępniane do wglądu uczniom oraz rodzicom (lub prawnym opiekunom)

Wymagania na poszczególne oceny szkolne

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
Dział 1. Poznawanie przyrody					
1. Sposoby poznawania przyrody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła wiedzy o przyrodzie; wymienia zmysły potrzebne do poznawania przyrody; podaje przykłady obiektów, które można obserwować przez lupę. 	<ul style="list-style-type: none"> określa, co to jest przyroda; podaje po dwa przykłady obserwacji przyrodniczych, w których wykorzystuje się lornetkę. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady obiektów, organizmów, które można obserwować przez mikroskop; wyjaśnia, do czego jest potrzebna mapa, kompas i taśma miernicza. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to są narządy zmysłów i jaka jest ich rola w poznawaniu przyrody. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie są źródła wiedzy o przyrodzie.
2. Obserwacje przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady organizmów, obiektów i zjawisk, które można obserwować. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby dokumentowania obserwacji przyrodniczej; wymienia zasady bezpieczeństwa, których należy 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest obserwacja przyrodnicza. 	<ul style="list-style-type: none"> opracowuje kartę obserwacji dowolnego obiektu. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, kiedy można na podstawie obserwacji wyciągnąć wnioski.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
		przestrzegać, prowadząc obserwacje przyrodnicze.			
3. Doświadczenia przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady pytań, na które można uzyskać odpowiedź, przeprowadzając doświadczenie przyrodnicze. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady, których należy przestrzegać, prowadząc doświadczenie. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia punkty, które zawiera karta doświadczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnice między próbą badawczą a kontrolną w doświadczeniu. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego w doświadczeniu jest potrzebna próba kontrolna.
4. Kierunki geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kiedy jest nam potrzebna znajomość kierunków świata, • wyznacza kierunki świata za pomocą gnomonu i Słońca. 	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się kompasem przy wyznaczaniu kierunków świata. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje kierunki świata na róży kierunków; • określa kierunki świata w terenie. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje sposoby wyznaczania kierunków świata w sytuacji, gdy nie ma przyrządów i gdy nie widać Słońca. 	<ul style="list-style-type: none"> • konstruuje kompas domowym sposobem według instrukcji i posługuje się nim.
5. Zmiany położenia Słońca na niebie	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady świadczące o pozornych zmianach położenia Słońca na niebie; • wyjaśnia znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> • określa długość dnia (od wschodu do zachodu Słońca); • wyjaśnia pojęcie widnokregu. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje widnokrąg w mieście i na wsi; • analizuje zależności między długością cienia a wysokością Słońca nad 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje zależności między wielkością widnokregu a wysokością, na jakiej znajduje się obserwator. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego droga Słońca nad widnokregiem odbywa się w cyklu dobowym.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	pojęć: <i>wschód Słońca, górowanie Słońca, zachód Słońca.</i>		widnokregiem.		
6. Położenie Słońca na niebie w różnych porach roku	<ul style="list-style-type: none"> wymienia daty rozpoczynające kalendarzowe pory roku; wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>równonoc i przesilenie.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje ilustracje pokazujące drogę Słońca nad widnokregiem w zależności od pór roku. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje i wskazuje rysunki przedstawiające drogę Słońca w dniach rozpoczynających pory roku; wyjaśnia zależność między wysokością Słońca nad widnokregiem a długością cienia w różnych porach roku. 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie wykonuje rysunki przedstawiające drogę Słońca nad widnokregiem w dniach rozpoczęcia pór roku. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny występowania różnic w długości drogi Słońca nad widnokregiem, w zależności od pory roku.
7. Podsumowanie działu 1. Poznawanie	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 1–6.				
Dział 2. Orientacja w terenie i pogoda					
8. Co to jest plan?	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest 	<ul style="list-style-type: none"> rysuje proste plany 	<ul style="list-style-type: none"> rysuje obiekty 	<ul style="list-style-type: none"> szacuje 	<ul style="list-style-type: none"> wyciąga wnioski dotyczące

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	<p>plan;</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady zastosowania planów. 	<p>małych przedmiotów w zeszytach, np. pudełka od zapatek;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego nie można narysować planu klasy bez zmniejszenia jej wymiarów. 	<p>w podanych dowolnych zmniejszeniach, np. plan klasy, pokoju, ławki szkolnej.</p>	<p>na podstawie pomiarów sali lekcyjnej, ile razy należy zmniejszyć długość i szerokość sali, aby jej plan zmieścił się na kartce.</p>	<p>zależności między zastosowanym pomniejszeniem obiektu a wielkością tego obiektu na planie.</p>
9. Plan i mapa	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia różnice między planem i mapą; • wymienia stałe elementy mapy; • odczytuje na mapie topograficznej, gdzie znajduje się np. las, szkoła, kościół. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje na mapie znaki topograficzne liniowe, powierzchniowe i punktowe, podaje ich przykłady. • rozpoznaje mapę topograficzną wśród innych map do wyboru. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa kierunki świata na mapie topograficznej; • analizuje mapy topograficzne pod względem liczby zabudowań i innych elementów. 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje i opisuje trasę wycieczki, określając kierunki świata; • wyznacza trasę wędrówki, zgodnie z opisem na mapie topograficznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady innych map (np. tematycznych) i opisuje ich zastosowanie.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
10. Korzystanie z planów i map	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje plany miast wśród innych map; wymienia sytuacje życiowe, w których plan miasta jest niezbędny. 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje informacje z planu miasta i mapy topograficznej w podstawowym zakresie; wskazuje ulice i określa kierunki, w których przebiegają, np. z północy na południe; pokazuje na planie punkty wymienione przez nauczyciela; określa kierunki świata na mapie topograficznej i planie miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> planuje trasę wycieczki po mieście lub po najbliższej okolicy z uwzględnieniem najciekawszych punktów lub punktów wskazanych przez nauczyciela. 	<ul style="list-style-type: none"> orientuje plan miasta i mapę topograficzną za pomocą kompasu i charakterystycznych punktów w terenie; opisuje przebieg podanej trasy z uwzględnieniem kierunków przebiegu ulic, lokalizacji zabytków itp. 	<ul style="list-style-type: none"> szkicuje trasę ze szkoły do domu, uwzględniając kierunki świata, bez korzystania z mapy.
11. Składniki pogody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia składniki pogody. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje poszczególne składniki pogody. 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela opady i osady atmosferyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie prognozy pogody opisuje jej składniki. 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela przykładowe rodzaje chmur i przewiduje na podstawie ich wyglądu zmiany w pogodzie.
12. Pomiar składników pogody	<ul style="list-style-type: none"> przyrządkowuje składniki pogody 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia jednostki pomiaru 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje wartości składników pogody 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie wartości 	<ul style="list-style-type: none"> przewiduje wartości składników pogody

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	do urządzeń pomiarowych.	składników pogody.	z urządzeń pomiarowych.	poszczególnych składników pogody opisuje warunki pogodowe.	w zależności od sytuacji opisanych przez nauczyciela.
13. Mapa pogody w różnych porach roku	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia składniki pogody za pomocą symboli graficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje składniki pogody z mapy pogody. 	<ul style="list-style-type: none"> określa pogodę na podstawie mapy pogody wybranej części kraju. 	<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia pory roku na podstawie wybranych map pogody. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia mapę pogody na podstawie prognozy słownej.
14. Niebezpieczeństwa związane z pogodą	<ul style="list-style-type: none"> wymienia niebezpieczeństwa związane z pogodą. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje, jak należy zachować się podczas burzy. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje, jak należy zachować się podczas wichury, ulewy i śnieżycy. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zjawisko tęczy. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zasadę działania piorunochronu.
15. Podsumowanie działu 2. Orientacja w terenie i pogoda	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 8–14.				
Dział 3. Ja i moje ciało					
16. Organizm człowieka	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady narządów w organizmie człowieka oraz ich funkcje. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje, że podstawowym elementem budującym organizm jest komórka; wymienia główne 	<ul style="list-style-type: none"> omawia funkcje układów narządów w organizmie człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje położenie układów i narządów na rycinach anatomicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje hierarchiczność struktury organizmu.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
		układy narządów organizmu człowieka.			
17. Układ ruchu	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje szkieletu; wskazuje na planszy podstawowe części szkieletu; określa rolę układu mięśniowego w organizmie. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje dwa przeciwstawnie działające mięśnie, np. zginacz i prostownik przedramienia; wskazuje na modelu szkieletu człowieka rodzaje połączeń kości. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy składowe szkieletu człowieka; wskazuje główne mięśnie organizmu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego mięśnie muszą pracować parami. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia budowę i funkcjonowanie stawu.
18. Układ pokarmowy	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę układu pokarmowego. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na schematach budowy układu pokarmowego tworzące go narządy i podaje ich nazwy. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje ogólnie przebieg procesów zachodzących w przewodzie pokarmowym człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje zębów człowieka i podaje ich funkcje. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę ślinianek, wątroby i trzustki.
19. Układ oddechowy	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę układu oddechowego. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na schematach budowy układu oddechowego 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego oddychanie przez nos jest zdrowsze 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje proces wymiany gazowej zachodzący w płucach. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek między budową a rolą krtani.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
		tworzące go narządy i podaje ich nazwy.	niż przez usta.		
20. Układ krwionośny	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne funkcje krwi. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę serca. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rodzaje naczyń krwionośnych. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ryciny omawia budowę serca. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego krążenie krwi jest warunkiem życia człowieka.
21. Układ nerwowy	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy układ nerwowy; nazywa podstawowe elementy układu nerwowego. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę układu nerwowego w funkcjonowaniu organizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia części układu nerwowego. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje, jakie pełnią mózg i mózdzek. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego układ nerwowy odgrywa kluczową rolę w organizmie.
22. Układ rozrodczy	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice w budowie komórki jajowej i plemnika, podaje nazwy poszczególnych elementów budowy układu rozrodczego 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę układu rozrodczego kobiety i układu rozrodczego mężczyzny. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planszy rozmieszczenie narządów rozrodczych kobiety i mężczyzny. 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę poszczególnych narządów w układzie rozrodczym męskim i układzie rozrodczym żeńskim. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia przystosowanie budowy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego do pełnionych funkcji.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	kobiety i układu rozrodczego mężczyzny.				
23. Zmiany zachodzące okresie dojrzewania	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zmiany zachodzące w organizmach dziewcząt i chłopców w okresie dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega dojrzewanie dziewcząt i chłopców. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje czynniki wpływające pozytywnie i negatywnie na rozwój organizmu w okresie dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje etap dojrzewania. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to znaczy, że na dojrzewanie mają wpływ hormony.
24. Narządy zmysłów	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zmysły człowieka i wskazuje je na własnym organizmie; podaje podstawowe zasady dbania o słuch i wzrok. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę poszczególnych zmysłów w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego; uzasadnia, dlaczego nie należy słuchać zbyt głośnej muzyki oraz korzystać zbyt długo z telefonów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to znaczy, że zmysły ulegają adaptacji; podaje przykłady świadczące o ochronnym działaniu zmysłów dla organizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że zmysły chronią organizm przed niebezpiecznymi czynnikami zewnętrznymi. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje rolę mózgu w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego przez narządy zmysłów.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
		komórkowych.			
25. Jak dbać o własne ciało i otoczenie?	<ul style="list-style-type: none"> • podaje zasady pielęgnacji skóry, włosów, zębów i paznokci. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie czystości odzieży, obuwia, bielizny i otoczenia dla utrzymania zdrowia; • podaje przykłady ubioru dostosowanego do pory roku i rodzaju pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia substancje wydalane i wydzielane przez skórę. • opisuje poprawne zasady mycia zębów. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego przestrzeganie higieny osobistej jest obowiązkiem każdego człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> • proponuje i przeprowadza doświadczenie przedstawiające niszczenie szkliwa nazębnego.
26. Podsumowanie działu 3. Ja i moje ciało	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 16–25.				
Dział 4. Ja i moje otoczenie					

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
27. Świat substancji	<ul style="list-style-type: none"> wymienia trzy podstawowe grupy ciał stałych w zależności od ich właściwości fizycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia trzy stany skupienia substancji. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje trzy stany skupienia substancji w zależności od ułożenia drobin oraz możliwości ich przemieszczania się. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego przykładowe ciało zostało wykonane z danej substancji. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje właściwości ciała w zależności od rodzaju substancji, z jakiej zostało wykonane.
28. Niebezpieczne substancje	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia środki szkodliwe po oznaczeniach na opakowaniu lub etykiecie. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie instrukcji omawia sposób posługiwania się środkami czystości. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia celowość umieszczenia symboli ostrzegawczych na produktach szkodliwych. 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje szkodliwość produktu oznaczonego kilkoma piktogramami ostrzegawczymi. 	<ul style="list-style-type: none"> określa szkodliwe dla zdrowia skutki działania preparatów drażniących, żrących, wybuchowych i toksycznych.
29. Uszkodzenia ciała	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje sposoby postępowania podczas opatrywania otarcia lub skaleczenia; opisuje sposoby zabezpieczania ciała przed skutkami nadmiernego 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny uszkodzeń skóry; opisuje objawy złamania kości. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje zasady właściwego postępowania w wypadku pogryzienia przez zwierzę. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnice między zwichnięciem a złamaniem; wyjaśnia, dlaczego nie należy opalać się bez właściwego zabezpieczenia skóry. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje uszkodzeń ciała i opisuje sposoby udzielania pierwszej pomocy.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	promieniowania słonecznego.				
30. Choroby zakaźne i zapobieganie im	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to są choroby zakaźne; • opisuje podstawowe sposoby zapobiegania chorobom zakaźnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność zasięgnięcia porady lekarskiej w przypadku zachorowania na chorobę zakaźną; • podaje przykłady chorób zakaźnych człowieka i dróg zakażenia się nimi. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje przykłady chorób bakteryjnych i wirusowych; • uzasadnia celowość wykonywania szczepień ochronnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia ogólnie zasadę działania szczepionki.
31. Niebezpieczne organizmy	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia typowe objawy alergii; • opisuje zachowania chroniące człowieka przed zakażeniem się grzybicą. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady zwierząt jadowitych. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady roślin mogących wywołać alergię u ludzi. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego w kontaktach ze zwierzętami należy zachować szczególną ostrożność. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co oznaczają pojęcia: <i>alergia</i>, <i>alergolog</i>.
32. Uzależnienia	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje sposoby odmawiania 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia sytuacje, w których należy 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady zachowań 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje skutki działania nikotyny 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność zachowania postawy

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	propozycjom picia alkoholu, palenia tytoniu i zażywania narkotyków.	powiedzieć <i>nie</i> ; • wyjaśnia, co to jest uzależnienie.	asertywnych wobec presji otoczenia; • wyjaśnia, dlaczego znajomości zawarte przez internet mogą być niebezpieczne.	na organizm człowieka.	antyalkoholowej i antynikotynowej.
33. Zdrowy styl życia	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe zasady zdrowego stylu życia; podaje przykłady potraw, których powinna się wystrzegać osoba prowadząca zdrowy styl życia; wymienia czynniki mające szkodliwy wpływ na organizm człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje zasady zdrowego stylu życia; wyjaśnia, dlaczego należy zachować postawę asertywną w sytuacji bycia namawianym do zapalenia papierosa, wypicia alkoholu lub spróbowania narkotyków. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia stwierdzenie: <i>Ruch i umiejętność odpoczynku są bardzo ważne dla organizmu.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego bycie życzliwym dla innych ma wpływ na zdrowie człowieka; uzasadnia stwierdzenie: <i>Zdrowie w dużej mierze zależy od nas samych.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak rozumie stwierdzenie: <i>Wytyczaj sobie realistyczne cele życiowe i wytrwale dąż do ich osiągnięcia.</i>
34. Podsumowanie działu 4. Ja i moje	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 27–33.				

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
otoczenie					
Dział 5. Środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy					
35. Przyroda ożywiona i nieożywiona. Rodzaje skał	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady elementów przyrody ożywionej i nieożywionej; • wymienia rodzaje skał (lite, luźne i zwięzłe). 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to są skały i minerały; • odróżnia skały lite od pozostałych, rozpoznaje granity i piaskowce. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje w krajobrazie elementy przyrody ożywionej i nieożywionej; • charakteryzuje różne rodzaje skał i rozpoznaje je; • wyjaśnia, co to są surowce mineralne, podaje ich podział. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady gospodarczego wykorzystania surowców mineralnych; • podaje przykłady surowców jubilerskich. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje pochodzenie skał; • wyjaśnia powstawanie skał osadowych; • dokumentuje skały w najbliższej okolicy (fotografuje, opisuje, wyjaśnia różnice między nimi).
36. Formy ukształtowania powierzchni Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia formy ukształtowania terenu; • wskazuje, które z form są wklęsłe, a które wypukłe (na fotografiach, modelach lub w terenie). 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje na ilustracjach i nazywa poszczególne formy ukształtowania terenu. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje i nazywa elementy pagórka; • rozpoznaje zbocza łagodne i strome; • wskazuje na modelu i nazywa elementy doliny rzecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje i nazywa elementy doliny rzecznej w terenie. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje poszczególne formy ukształtowania terenu; • rozpoznaje w terenie formy terenu i wykonuje ich dokumentację fotograficzną.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
37. Warunki życia na łądzie	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze cechy środowisk łądowych. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady sposobów przetrwania zimy przez rośliny i zwierzęta. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady przystosowań roślin do warunków suchych i wilgotnych. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady roślin światłolubnych i cieniolumnych. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek budowy zwierząt z przystosowaniem do życia na różnych podłożach.
38. Organizmy najbliższej okolicy	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje pospolite drzewa, krzewy i rośliny zielne występujące w najbliższej okolicy; rozpoznaje pospolite zwierzęta występujące w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice między drzewem iglastym a drzewem liściastym; wyjaśnia, czym różni się drzewo od krzewu i rośliny zielnej; wskazuje pień i koronę drzewa. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady bylin występujących w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje, które rośliny są nazywane bylinami . 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnice między roślinami jednorocznymi, dwuletnimi i wieloletnimi.
39. Las jako środowisko życia organizmów	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest las; wymienia funkcje lasu; podaje podstawowe zasady zachowania się w lesie. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie tablic informacyjnych umieszczanych przy wejściu do lasu. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice między lasem liściastym, iglastym i mieszanym. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>buczyna</i>, <i>bór</i>, <i>las mieszany</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje samodzielnie opracowany regulamin zachowania się w lesie.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
40. Organizmy różnych warstw lasu	<ul style="list-style-type: none"> wymienia warstwy roślinności w lesie; podaje przykłady grzybów jadalnych, niejadalnych i trujących. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady roślin tworzących poszczególne warstwy lasu. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje temperaturę powietrza, wilgotność i nasłonecznienie występujące w poszczególnych warstwach lasu; opisuje, jak można poznawać las za pomocą różnych zmysłów. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego rośliny runa leśnego kwitną wczesną wiosną; wyjaśnia znaczenie ściółki leśnej dla życia w lesie. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przystosowania roślin w poszczególnych warstwach lasu do panujących tam warunków.
41. Sposoby odżywiania się organizmów	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela cudzożywny i samożywny sposób odżywiania się organizmów. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady znaczenia roślin w przyrodzie i życiu człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że człowiek jest organizmem cudzożywym. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że rośliny to organizmy samożywne. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje ogólnie proces fotosyntezy.
42. Przystosowania organizmów do zdobywania pokarmu	<ul style="list-style-type: none"> na wybranych przykładach przedstawia przystosowania zwierząt roślinożernych i mięsożernych 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje różnorodność sposobów polowania zwierząt mięsożernych. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że budowa roślin stanowi przystosowanie do samożywnej odżywiania się. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady przystosowań zwierząt do odżywiania się pokarmem płynnym. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek między budową przewodu pokarmowego roślinożerców a spożywanym przez nich pokarmem.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	do zdobywania pokarmu.				
43. Łąka jako środowisko życia organizmów	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady wykorzystywania łąk przez człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje typowe rośliny łąkowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje zwierzęta żyjące na łące. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia rośliny jednoroczne i byliny. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia łąki naturalne i stworzone przez człowieka.
44. Rośliny uprawne	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia produkty otrzymywane z poszczególnych zbóż; • wymienia produkty otrzymywane z ziemniaków i buraków cukrowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje zboża uprawiane w Polsce; • nazywa rośliny oleiste; • podaje przykłady roślin warzywnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa cel tworzenia pól uprawnych; • opisuje zastosowanie i wykorzystanie różnych rodzajów i różnych części roślin. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice między polem uprawnym a łąką; • opisuje wykorzystanie i zastosowanie roślin włóknodajnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to są rośliny zbożowe, okopowe, oleiste.
45. Wody stojące i płynące	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wody występujące w najbliższej okolicy; • podaje przykłady wód płynących i stojących. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady zbiorników sztucznych i naturalnych; • omawia wykorzystanie wód płynących i stojących. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: <i>bagno, staw, jezioro</i>; • wyjaśnia, co to jest źródło i ujście rzeki; • opisuje rzekę w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje w terenie wody powierzchniowe w najbliższej okolicy i podaje ich nazwy; • wyjaśnia, co to jest nurt rzeki; 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje wpływ różnych czynników na wody powierzchniowe; • opisuje skutki powodzi; • opisuje działalność rzeki (żłobienie koryta, podmywanie brzegów, transport piasku i inne).

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
				<ul style="list-style-type: none"> opisuje naturalne i sztuczne zbiorniki wodne i rozpoznaje je w terenie. 	
46. Warunki życia w wodzie	<ul style="list-style-type: none"> wymienia korzyści, jakie daje organizmom środowisko wodne. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje najważniejsze przystosowania ryb do życia w środowisku wodnym. 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje różnice w warunkach życia w wodzie i na lądzie. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje ogólnie proces wymiany gazowej u ryby. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasadę działania pęcherza pławnego.
47. Organizmy słodkowodne	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady ryb słodkowodnych występujących w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady słodkowodnych zwierząt (innych niż ryby) żyjących w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia strefy występowania roślin w jeziorze. 	<ul style="list-style-type: none"> określa, czym jest plankton i jakie jest jego znaczenie. 	<ul style="list-style-type: none"> na wybranych przykładach przedstawia przystosowania roślin do życia w wodzie.
48. Podsumowanie działu 5. Środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 35–47.				

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
Dział 6. Krajobraz najbliższej okolicy					
49. Wpływ działalności człowieka na krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> opisuje dzisiejszy wygląd krajobrazu w mieście i na wsi; wymienia obiekty budowlane wykonane przez człowieka wpływające na krajobraz. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje, jak wyglądał krajobraz przed setkami lat (na podstawie ryciny) i czym zajmowali się ludzie; omawia, jakie zmiany krajobrazu następowały w ciągu stuleci pod wpływem działalności człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego krajobrazów naturalnych na Ziemi jest niewiele; porównuje krajobraz miejski i wiejski; opisuje krajobrazy zdewastowane przez człowieka, np. tereny kopalń odkrywkowych. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady krajobrazów naturalnych i uzasadnia ich zakwalifikowanie do danego typu krajobrazów; wyjaśnia, dlaczego krajobraz rolniczy zalicza się do krajobrazów częściowo przekształconych. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady zmian krajobrazu na skutek gwałtownego rozwoju przemysłu w XIX w.; wyjaśnia, na czym polega rekultywacja krajobrazu.
50. Krajobraz wsi i miasta	<ul style="list-style-type: none"> wymienia składniki krajobrazu wiejskiego i miejskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje krajobraz wiejski i miejski. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia zależność krajobrazu rolniczego od pór roku. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje krajobrazy rolnicze nizinne i górskie; porównuje krajobrazy dużego i małego miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: <i>krajobraz rolniczy</i> i <i>krajobraz miejski</i>.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:	
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
51. Krajobraz antropogeniczny	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady krajobrazów antropogenicznych; • wymienia składniki krajobrazu antropogenicznego w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje elementy krajobrazu antropogenicznego w najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje wybrany typ krajobrazu antropogenicznego . 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia przywracanie wartości użytkowych i przyrodniczych terenom zdegradowanym. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnice między pojęciami <i>rewitalizacja</i> i <i>rekultywacja</i>.
52. Krajobraz okolicy dawniej i dziś	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia składniki krajobrazu najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia aktualne i dawne elementy krajobrazu najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje krajobraz najbliższej okolicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości. 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje krajobraz okolicy na nośnikach cyfrowych.
53. Obiekty chronione w najbliższej okolicy	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia formy ochrony przyrody w Polsce; • podaje przykład parku narodowego położonego najbliżej miejsca zamieszkania i wskazuje go na mapie; • opisuje podstawowe zasady zachowania się na terenie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sposoby ochrony przyrody w Polsce, • wyjaśnia co oznacza skrót LOP. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady rezerwatów przyrody i pomników przyrody w Polsce; • wskazuje miejsca w najbliższej okolicy zasługujące na ochronę i uzasadnia swój wybór. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje zadania szkolnego koła Ligi Ochrony Przyrody. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że ochrona przyrody ma w Polsce długą tradycję.

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń na ocenę:			Wymagania ponadpodstawowe Uczeń na ocenę:		
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą	
	parku narodowego; • podaje możliwości ochrony przyrody przez ucznia klasy 4.					
54. Podsumowanie działu 6. Krajobraz najbliższej okolicy	Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 49–53.					